

Nacka Kommun
Planenheten
131 81 Nacka

Remissvar angående bildande av naturreservat Tollare.

Sammanfattande synpunkter och svar.

Inrättande av ett naturreservat i Tollare, ser vi som mycket positivt. Dock har vi invändningar emot de avgränsningar som föreslagits. Dessa tar mycket liten hänsyn till de stora natur- och rekreationsvärden som ännu finns inom Tollare grönområde. Avgränsningen är helt styrd av inte bara befintliga utan även planerade bebyggelseområden. Trots den under vintern genomförda naturreservatsutredningen, som visat på mycket höga naturvärden inom vissa områden, har detta inte beaktats. Naturreservatets avgränsning har fått underkasta sig byggföretagens redan gjorda planeringar. Detta innebär ett naturreservat – visserligen till ytan relativt stort – som är splittrat och fragmenterat. Såväl natur- som rekreationsvärden går därmed förlorade.

Vi kräver att hela området söder om Tollare träsk samt ytterligare delar av område Mellanbergsvägen ska ingå i ett kommande naturreservat.

Inledande synpunkter.

Redan 1985 tog Nacka kommun ett principbeslut att inrätta naturreservat vid bl.a. området Tollare träsk. Tollare träsk är enligt Länsstyrelsens bedömning ”ett av de mest värdefulla områdena i länet ur naturvärdessynpunkt”. Även Nacka kommun har klassificerat sjön som ekologiskt känslig.

1992 togs en motion upp i kommunfullmäktige med förslag om att avsätta Tollareområdet som naturvårdsområde ”för att föregripa de exploateringsanspråk som annars kommer att göra sig hörda”. Stadsbyggnadskontoret framhöll att större delar av Tollare var i översiktsplanen redovisade som friområden för natur- rekreations- och kulturmiljöområde. Härefter konstaterades: ”Behovet av naturvårdsområde är således nyligen prövat i översiktsplanen och bedöms endast behövas för Tollare träsk. Något behov av naturvårdsområde för att ’föregripa exploateringsanspråk’ föreligger inte då kommunen behärskar markanvändningen genom sitt planmonopol. Mot bakgrund av detta avstyrker stadsbyggnadskontoret motionen.” På denna grund och med hänvisning till dessa argument avtog kommunfullmäktige motionen.

I gällande Översiktsplan (2002) anges att Tollareområdet ska utredas som naturreservat. Dock påbörjades en biologisk utredning först i början av november 2007. Boo Miljö- och Naturvänner har efterfrågat en sådan utredning bl.a. i remissvar ang. programförslaget för Tollare maj 2006 – liksom tidigare vid olika samrådiskontakter med Nacka kommun.

Vad som har hänt är att planeringsprocessen angående bebyggelsen har fortskridit, NCC har lagt fram sina planer – utifrån hur man önskar bebyggelsen – och kommunen har efterhand alltmer bundit upp sig i olika avtal och kontrakt med byggföretaget. Detta har nu inneburit att

det enda som Nacka kommun kan erbjuda som naturreservat är den restmark, som blivit kvar, när byggföretagen fått sitt. Den av kommunen beställda naturreservatsutredningen synes inte ha haft den minsta betydelse i avgränsningsbedömningen.

Område Tollare träsk.

Den nu föreslagna avgränsningen för Naturreservat Tollare ger skydd endast för en del av den högt värderade fågelsjön Tollare träsk. Även om två tomtgränser dragits in 45 meter vid en udde ut i sjön, så kommer den planerade bebyggelsen i söder att vara så påträngande att sjöns natur- och rekreationsvärde blir stark inskränkt.

Skogsområdet söder om Tollare träsk har vid naturvärdesutredningen visat sig ha mycket höga naturvärden – nära nyckelbiotopkvalitet. Det är en äldre barrblandskog med tallar uppmot 200 år och gran om minst 130 år. Även äldre och grova lövträd har noterats. Ett stort antal signalarter, *tallticka*, *granbarkgnagare*, *snöbollslav*, *stubbspretsmossa* och *kvastmossa*. Dessa arter är knutna till tall, gran och ek. Vid en insektsinventering sommaren 2007 (av Bert Viklund) påvisades förekomst av den rödlistade arten granlevande glansbagge, *Ipida binotata* (NT).

Inventeringen gjordes vintertid och har inte omfattat flora och fauna. Dock finns i området flera däggdjursarter, bl.a. grävling, räv, rådjur och hare.

Ett stort antal fågelarter häckar inom skogsområdet. Det är inte enbart sjöfåglarna, bl.a. svarthakedopping, rödlistad och hotad (VU, sårbar) och smådopping (sällsynt och tidigare rödlistad), som ger det rika och intressanta fågellivet. Området är ett blandskogsområde – både barr- och lövskog – samt våtmarksområde. Detta gör att variationen av häckande fåglar blir mycket stor.

Enligt artlista finns 71 fågelarter rapporterade till Sveriges ornitologiska förening (SOF), Svalan. Några få av de rapporterade fåglarna är överflygande gäster, men flertalet är bofasta och häckande.

Mindre hackspett är rödlistad (NT, missgynnad). Upptagen i Bernkonventionen är kattugglan, kategori II liksom spillkråkan, kategori III, som också finns på EU:s fågeldirektiv och omfattas av Sveriges åtagande för det europeiska nätverket Natura 2000.

Stor andel av fågelarterna är fåglar (inte minst småfåglar), som för sin häckning är beroende av löv- eller barrskog.

Naturvärdesutredningen omfattade inte heller Tollare Träsk och dess stränder, vilket är en brist.

Skogsområdet har också i såväl underlag Naturvärden som underlag Rekreationsvärden värderats högt ur rekreationssynpunkt. Den lättgångna terrängen liksom närheten till sjön lyfts fram. Området anges som ett av de tre (ev. fyra) områden i Tollare som idag kan bedömas ha värdekärnor med ”rofylld natur”. Man talar i det utsända remissförslaget vidare om att det både lokalt och regionalt råder brist på ostörda naturupplevelser. Rofylld natur är känsligt för påverkan och har därmed högt skyddsbehov. För rofylld natur användes avståndet 100 meter, som ett område att ”ha kring sig”. Enligt de föreslagna gränserna för naturreservat, kommer tveklöst två andra av nämnda värdekärnor att helt försvinna genom den storskaliga bebyggelsen kring bruksområdet. Med tvekan finns kvar en minimal punkt just på berget ovanför folkhögskolans mark i norr. Denna del av planerat naturreservatet är inte sammanhängande med övriga delar. I remissförslaget påtalas att ”återhämtning är det viktigaste rekreationsbehovet både ur folkhälsosynpunkt och som enskild faktor i det goda

livet”. Man lyfter fram att ”verifierad forskning visar att människor återhämtar sig bäst i ”natur”, väljer och mår bäst av vistelse i karaktärerna *vild, rymd och rofylld*”. Konsulten säger i avslutningen av underlag Rekreativvärden. ”Sammanfattningsvis kan det konstateras att betydande delar av värdekärnorna, även de som berör båda värdena (natur och rekreation) kommer i konflikt med förslag till bebyggelse.

Trots alla dessa kunskaper framläggs ett förslag till avgränsning, som utplånar det som idag är rofylld och i viss mån vild natur i Tollare grönområde. Skogsområdet söder om Tollare träsk ger både rofylldhet och en viss känsla av vildmark. Något liknande skogsområde finns inte inom Södra Boo. Enligt Boo Miljö- och Naturvänners uppfattning är detta område av väsentlig betydelse såväl ur naturvärdes- som rekreativvärdessynpunkt och **måste ingå i ett kommande naturreservat för att detta ska få tillräcklig kvalitet och för att syftet med reservatet ska tryggas.**

Område Mellanbergsvägen.

Den detaljplan som benämns Mellanbergsvägen omfattar även hästhagarna och ekskogen norr om hagarna. Ekskogen som i naturreservatsutredningen bedömts ha naturvärden av minst nyckelbiotopkvalitet, är till större delen föreslagen att ingå i naturreservatet. Bebyggelsen kommer dock enligt planförslaget att inkräkta på en tredjedel av skogsbrynen i söder. I ekskogens östra del och upp emot Sockenvägen planeras bebyggelse. I denna detaljplan ianspråkats också den värdefulla ekkullen strax väster om de befintliga flerfamiljshusen. Även om det finns en tanke att bevara vissa ekar, så kommer dessa alltför nära bebyggelsen och kullens naturvärde går till spillo.

De områden inom detaljplan Mellanbergsvägen som har högsta naturvärdesklass, måste hållas fria från bebyggelse.

Den nordvända branten vid Mellanbergsvägen har bedömts höra till näst högsta naturvärdesklassen – nära nyckelbiotopkvalitet.

Naturreservatsutredningen gjordes vintertid och har inte omfattat flora och fauna. Dock finns särskilt i den nordvända branten ett rikt fågelliv. Bakom de nu befintliga flerfamiljshusen och upp mot slutningen häckar bl.a. mindre hackspett och kattuggla. Mindre hackspett är rödlistad NT missgynnad. Kattugglan är upptagen i Bernkonventionen, kategori II. I samma slutning har också räven sitt gryt och kommer varje år ut med sina ungar. Rådjuren har sin fasta boplats här och visar stolt upp sina kids under våarna. I området finns också grävling, hare och igelkott.

De planerade bil- och cykelvägarna utmed och upp i branten måste utgå ur planen.

En total omarbetning av planen med en viss bebyggelse i hästhagarna, skulle ge mindre skador på natur liksom på rekreativvärden.

Område söder om Tollare folkhögskola.

Norr och väster om bruksområdet sträcker sig Tollareberget, som till stora delar är bevuxna med hällmarkstallskog – stort inslag av 200 år gamla tallar. Delar av området har bedömts höra till de två högsta naturvärdesklasserna. Planerad bebyggelse sträcker sig långt ut över höjdpaltån, utplånar naturvärdena och minskar starkt rekreativvärdet för Tollarebergets utsiktspunkt . Utsiktspunkten verkar inte möjlig att nå annat än genom att passera

bostadsområdet. Någon stig i natur finns inte. Visserligen är folkhögskolans väg till elevbostäderna angiven i en skötselplanekarta för naturreservatet, men ingenstans finns angivet att något avtal finns med folkhögskolan.

Naturreservatsgränsen ser ut att gå ned till vattnet, men frågan är hur allmäntillgänglig stranden blir, då där ska anläggas bryggor för de boende.

Hela detta område – inklusive badplatsen – riskerar bli ett ”reservat” för nytillkomna boende och ge inget eller ringa utrymme för övriga Boo-bor. Om bebyggelseområdet förskjuts in c:a 100 meter skulle den markerade stigen från Hedenströms väg kunna gå i natur och ge möjlighet till ett par minuters promenad i tallskogen före framkomsten till utsiktspunkten. Utsiktspunkten skulle då inte heller bli mentalt otillgänglig för ”folk utifrån”. Även badplatsen skulle bli mera tillgänglig. En sådan förändring skulle väsentligt öka såväl natur- som rekreativsvärdet för detta lilla område.

Område öster och nordost om bruksområdet.

Här finns ett par delområden som enligt underlag Naturvärden har mycket höga naturvärden. Det är en hällmarkstallskog och en lövrik barrskog. Inom båda områdena finns tallar med en ålder upp till 400 år, granar upp emot 150 år samt flera rödlistade arter – *reliktböck*, *granbarkgnagare*, *mindre hackspett*. Dessa områden som bedöms vara av minst nyckelbiotopkvalitet, måste undantas från bebyggelse. Den enligt programförslaget planerade bebyggelsen måste få en koncentration till områden med mindre höga naturvärden – en koncentration mot bruksområdet (det bebyggda eller redan markförstörda området).

En stor del av detta område öster och nordost om bruksområdet är sedan c:a tre år avspärrat med stängsel – långt utöver det som av säkerhetsskäl är nödvändigt för bruksområdet. Likaså är strandpromenaden (en enkel stig) från Lännersta avspärrad sedan samma tid. Dessa avspärrningar är ett stort irritationsmoment för lokalbefolkningen, som tidigare obehindrat kunnat använda skogen som rekreativområde och fortsätta utmed stranden – mellan Tollare och Boo gård. Det nu stängslade området är ungefär 200x200 meter. Man kan ifrågasätta avspärrningens legalitet i förhållande till allemansrätten.

Vad som nu förvärrar saken är hela det avspärrade området verkar betraktas som ”ianspråkstaget område” (och benämns Bruksområde). Det framgår av en karta (upprättad av Arken arkitekter) som Nacka kommun presenterat vid sin ansökan till länsstyrelsen om upphävandet av strandskydd. Länsstyrelsen har således i sin bedömning av strandskyddet betraktat detta skogsområde med högsta naturvärden, som redan använd mark och inte som naturmark.

Länsstyrelsen har den 16 juni 2008 beslutat upphäva strandskyddet utmed Lännerstasunden – i stort enligt kommunens begäran. En mycket liten inskränkning av tillåten bebyggelse görs i området öster om bruksområdet.

Mårtens holme.

Enligt underlag Naturvärden är hela holmen av nyckelbiotopkvalitet. Här finns bl.a. en grupp med ett 10-tal äldre ekar. Den äldsta är mycket grov, 4,5 meter i omkrets och sannolikt Tollares största och äldsta träd. På ön finns också en tallskog, som vuxit sig till bitvis grova och högvuxna furor. Flera rödlistade arter konstaterades liksom ett flertal signalarter. Vid besök i maj 2008 har Boo Miljö- och Naturvänner även kunnat konstatera en riklig flora med bl.a. mattor av liljekonvalj. Vid denna tidpunkt fanns också ett flertal häckande fåglar, mest påtagligt var de vitkindade gässen som stod på rad och vaktade sina bon främst på öns norra sida.

Området är föreslaget att ingå i naturreservatet, vilket är positivt. Vid byggandet av en bro – för att öka tillgängligheten – måste dock bedömning göras vilka ytterligare inskränkningar som kan vara nödvändiga för att bevara naturvärdena. När det gäller fågellivet, vore det möjligt med avstängning av området under häckningsperioden. Föreslagen eldningsplats på Mårtens holme måste övervägas mera med tanke på brandrisken.

Skötselplanen.

Skötselplanen som helhet finner vi adekvat för de skilda områdena. Viktigt är att entreprenörer som anlitas för arbetena har ett genuint kunnande i naturfrågor.

Ängsslätter med skärande redskap en gång varje sommar förordas för öppen gräsmark. Detta är en åtgärd som på lång sikt skulle kunna främja utvecklande av större biologisk mångfald (mer ängsblommor) på vad som tidigare varit åkermark. Tyvärr verkar det bli mycket lite gräsmark kvar – om all bebyggelse genomförs. Delar av det öppna fältet söder om Kocktorpsjön skulle kunna utvecklas till en äng. Närmast vattnet med badlivet är nog mer realistiskt att tänka i termer av vanlig grässlätt, som bör slå också tidigare än den vanliga ängsslätten i slutet av juli.

För att säkerställa möjligheten till fortsatt fågelskådning ut över Tollare träsk – främst från platån vid norra sidan av sjön - skulle möjligen viss gallring av uppväxande träd tillåtas i skötselplanen. Eftersom denna del av sjöns stränder inte har inventerats är det svårt att säga vilka naturvärden som kan finnas i den nu c:a 50-åriga växtligheten, som tillkom efter tippningar på 60-talet.

Viss gallring av sly i strandkanten vid bryggan på södra sidan av sjön förslås i underlag Naturvärden – just av skälet att bibehålla utsikten.

Föreskrifter.

I remissförslaget finns beskrivet vad som (utöver lag och annan författning) är förbjudet att göra inom naturreservatet. Dessa föreskrifter är bra och har som syfte att skydda naturen och möjliggöra tillgänglighet för rekreation.

Här finns dock några punkter som finns frågor kring.

Det är förbjudet att anlägga *bryggor*. Dock finns senare beskrivet att båtbyggor ska anläggas vid Lännerstasundets strand – avsedda enbart för de boende i nybyggnationen. På vilket sätt tillförsäkras allmänheten tillgång till stranden och naturreservatet?

Vidare planeras att bygga en brygga vid Tollare träsk. En brygga här ökar närheten till vattenytan, vilket är en tillgång för fågelskådning. Idag finns en liten skranglig ”svartbrygga”, som glatt mången fågelskådare. En ny brygga bör inte vara av större format än den befintliga. Om en stor brygga byggs här, är risken att den främst används som ”festplats” och picknickområde för boende i nybyggnation i olika delar av Tollareområdet. Ett högljutt liv på en brygga ut i Tollare träsk skulle störa fågellivet. Den skulle också inbjuda till bad – en aktivitet som bör förbjudas i Tollare träsk just p.g.a. störningsrisken.

Ytterligare ett förbud bör införas för Tollare träsk, nämligen framförande av båt – av vilket slag det vara må. Häre bör inkluderas små datorstyrda racerbåtar. Möjligen regleras detta av terrängkörningslagen. När det gäller bad och vanlig båt blir det en inskränkning av allemansrätten, men det är nödvändigt för fågellivets bevarande.

I föreskrifterna sägs att det är förbjudet att anlägga ny ledning i mark, vatten eller luft. Frågan är hur planerna för nedgrävning av högspänningsledningen i hela östra delen av reservatsområdet stämmer med detta förbud.

Det är inte heller tillåtet att spränga och borra. Dock finns planerat en tunnel i berget från Sockenvägen och inåt mot tänkt bebyggelseområde. Också detta borde på något sätt ha omnämnts i förslaget till Naturreservat Tollare. Själva tunnelmynningen verkar irritad och undantagen från naturreservatet.

Anordningar och anläggningar.

Här finns angivet stigar av två typer.

Stig typ 1 är en bredare stig, som ska vara iordningsställd, men inte av vägkaraktär, bredd 1 – 1,2 meter. Anläggning av denna typ av stig kommer att ta en antal meter natur i anspråk. För stig typ 2 görs endast underlättande åtgärder för den som normalt rör sig i terräng och stigen ska så långt det är möjligt underordna sig omgivningen, bredden är 0,5 – 1,0 meter.

Stigen utmed Tollare träsk är utritad som stig typ 1. Att anlägga en sådan stig innebär definitivt alltför stora ingrepp i naturen med nedhuggning av träd och grusbeläggning, som tar bort den naturliga känslan av att vandra i skog.

Ändring måste göras, så att stigen utmed Tollare träsk iordningställs som stig typ 2, belagd med barkflis.

Avgränsningsfrågor.

Det förslag till avgränsning som framlagts i remissförslaget, verkar redan nu under resans gång fått sina naggar i kanten.

Återvinningsstation i nyckelbiotopen.

I remissförslaget till Naturreservat Tollare finns inte något undantaget område för en återvinningsstation. En sådan har emellertid dykt upp i utställd detaljplan Mellenbergsvägen, som ändrats efter samråd. Här finns nu en ”puckel” inlagd norr om Sockenvägen. I ett c:a 50 meter långt område från Apollostigen och västerut är inritad en Återvinningsstation. Detta område har enligt Naturreservatsutredning naturvärdesklass I, minst nyckelbiotopvärde och ingår dessutom i det område som tidigare av Skogsvårdsstyrelsen klassats som nyckelbiotop. Marken är kommunägd och skulle enligt tidigare uttalanden utgöra centrum av Naturreservat. Det nu inritade förslaget om Återvinningsstation är minst sagt vansinnigt. Förutom områdets nyckelbiotopklassning, så skulle här uppstå en blockering av det omtalade stråket mellan södra och norra delen av Naturreservatet. Den s.k. ”gröna övergången” ligger inte mer än 20 m väster om Återvinningsstationens konteinar. Tänka spaljer – som ersättning för natur – är ett hån mot natur- och rekreationsvärdena

En ytterligare mycket viktig aspekt är olämpligheten rent geografiskt med denna placering. Det framgår av detaljplanhandlingarna att Återvinningsstationen är tänkt att betjäna hela den kommande Tollarebebyggelsen. Detta skulle innebära att de boende i bruksområdet och på bergsryggarna söder om Sockenvägen måste köra bil med sitt avfall – finns ingen annan rimlig kommunikation. Förslaget har en totalt bristande logistik och logik.

Givetvis är det viktigt att det inom det stora exploateringsområdet Tollare finns en Återvinningsstation, men denna måste placeras centralt uppe vid bruksområdet, där huvuddelen av bostäderna kommer att byggas.

En P-plats finns inritad på samma plats i remissförslaget till naturreservat. Även en sådan kan ifrågasättas. Lämpligare vore att anordna parkering i anslutning till kommande bebyggelse på Tollareängen.

Anläggning med kontrollbyggnad och ställverk för Boo energi.

I samrådsredogörelsen för detaljplan Tollare träsk framkommer att Boo Energi önskar ett område avsatt för kontrollbyggnad och ställverk. Enlig en bilagd kartskiss har området en storlek c:a 40 x25 m, d.v.s. c:a 1000 kvm (= en villatomt).

Enligt föreslagets avgränsning för naturreservatet finns inte något sådan område undantaget. Linjen för naturreservatet är dragen i en rak linje från Sockenvägen och norrut – direkt i Lännerstagränsen.

Placeringen - enligt kartan i samrådshandlingen - är vid Rödhakevägen, där också gångstigen in mot Tollare träsk går (och planeras vara kvar).

En inbrytning om 25 meter i en redan mycket smal korridor sätter stopp för både djur och människor – i det som talats om som fint och sammanhängande naturområde (särskilt sedan högspänningsledningen grävts ner).

Om denna planering finns kvar. Varför redovisas den inte i förslaget till Naturreservat?

Väg vid Soldatvägen? Enligt laga kraftvunnen detaljplan för Blåmesvägen, Soldatvägen finns en väg inritad som en båge in i skogen från Soldatvägen. Linjen för Naturreservatet är dragen i en rak linje utmed Lännerstagränsen. Vi utgår därför ifrån att detta vägbygge inte kommer att genomföras. I underlag Naturvärden finns här ett litet område med gammal barrskog, som bedömts vara av nyckelbiotopkvalitet.

Samråd och Remisshandlingar.

De remisshandlingar som sändes ut till samtliga remissinstanser – och som funnits att tillgå på Stadshuset och Orminge Bibliotek – har enbart varit en huvudskrivelse med missivskrivelse samt Protokoll från Miljö- och Stadsbyggnadsnämnden.

Det är djupt otillfredsställande att kommunen först efter stark påtryckning gav tillgång till de oerhört viktiga underlagen för huvudskrivelsen – underlag Naturvärden och underlag Rekreativvärden. Dessa lades ut på kommunens hemsida – dock först 30/5, när en tredjedel av samrådstiden gått. De parallellt utställda detaljplanernas utställningstid gick ut 13/6. Även för att ge synpunkter på dessa var Naturreservatsutredningens underlag nödvändiga.

Trots begäran härom har de två underlagen inte gjorts tillgängliga i pappersform – inte ens i något exemplar på Biblioteket. Inte heller gavs någon information till remissinstanserna att dessa underlag fanns tillgängliga på nätet.

Efter påtryckningar om Samrådsmöte kring naturreservatet, kom slutligen ett möte till stånd, men först 11/6 – d.v.s. två dagar före deadline för synpunkter på detaljplanerna. Det begärda Samrådsmötet betonades från kommunen som enbart ”ett mycket informellt Informationsmöte”. Några protokollsanteckningar fördes inte.

Hela förfarandet med samrådet och dess handlingar kan starkt ifrågasättas. Remissinstanser blir initialt förvägrade att få ta del av nödvändiga handlingar i ärendet – under sken av att några underlag (i handlingar till Miljö- och Stadsbyggnadsnämndens sammanträde kallade bilagor) inte existerar.

Boo Miljö- och Naturvänner

Margaretha Josefson
Styrelseledamot

Carl-Cedric Coulianos
Ordförande